

Hjälp oss att reparera!

GAMMALSVENSKBY "Gud kan man inte sätta på undantag. Kyrkan har varit vårt själahem under ett långt människoliv. Men templet håller inte längre tätt. Regnvattnet läcker in." Maria Norberg, en av byborna i Gammalsvenskby i södra Ukraina, avstår varje månad en liten del från en mycket knapp pension för att bidra med pengar till att laga kyrktaket. Det som avsätts förslår inte långt.

Nu har hon och andra bybor hoppats och väntat, utan att klaga, på att det en dag skall bli tillräckligt mycket med pengar så att folket skall kunna trivas i bänkarna och slippa att fukten tränger in. Men nu börjar de allt mer tappa hoppet och vädjar till sitt forna fäderneland och dess församlingar:

- Ge oss ett bidrag så att vår dyraste plats på jorden inte förstörs, säger Maria Norberg på sitt gamla hemlands modersmål vilken klingar på detta ställe i närheten av Svarta havet, hundratals mil från den plats där hon en gång föddes.

I Gammalsvenskby finns i dag omkring ett par hundra invånare av svenskt ursprung av vilka fortfarande en liten grupp ännu i dag talar svenska flytande.

Maria Norberg tänker då tillbaka på den tid när kyrkan började byggas, då människor kämpade för att få gudshuset färdigt och där få ta del av nådens andeliga rikedomar. Där sedan de vanligaste dopnamnen under lång tid var Kristina, Lisa, Katarina, Maria, Anna, Margareta, Simon, Johan, Andreas, Henrik och Jakob.

Svensk församling

Situationen är litet speciell när det gäller religionen i Gammalsvenskby. Det lilla samhället i södra Ukraina, vilket svenskarna grundlade 1782, sedan de förvisats från sina hem i Dagö i nuvarande Estland. Där de, några mil från den breda floden Dnjeprs utlopp, fick bygga upp sitt samhälle på stäppen. Oändligt stor med sina bruna och gröna fält och med en blå himmel som välver sig.

Den svenska kyrkan, uppförd 1885, stängdes av tidigare kommuniststyrda landet, då en del av Sovjetunionen. Kyrkan förvandlades 1929 till kulturhus och nattklubb. I början av 1960-talet ändrades innehållet. Kyrkan blev då lagringsplats för gödselmedel och fick därefter förfalla, utan torn och tak.

När Sovjetunionen bröt samman och Ukraina blev självständigt övertogs kyrkan av den ukrainska-ortodoxa kyrkan, som inledde återuppbyggnaden. Den kyrka som först helgades åt aposteln Johannes helgades vid nyinvigningen 1989 till ärkeängeln Mikael's ära.

Hösten 1990 firades den första evangelisk-lutherska gudstjänsten i den nyrenoverade kyrkan, då två präster från Svenska kyrkan kom dit på besök. Ett par år senare registrerades en svensk-luthersk församling i Gammalsvenskbyn, som numera heter Zmejevka. Sedan dess är byggnaden församlingskyrka för två församlingar, den ukrainsk-ortodoxa och den svenska evangelisk-lutherska.

Gammalfrom svenskhet

När den ukrainsk-ortodoxa kyrkan, efter Sovjetmakten, tog över kyrkan visade den ett öppet ekumeniskt sinnelag. Väl medvetna om att svenskarna uppfört kyrkan, och genom många år hållit protestantiska gudstjänster, lät den ortodoxa kyrkan förse kyrkan med både ett lutherskt torn och en ortodox kupol för att markera samarbetet och samhörigheten.

- Vi svenskar firar svensk gudstjänst två till tre gånger per år i kyrkan, och möter då upp mangrant. Men annars föredrar vi den tyska lutherska kyrkan i grannbyn Schlangendorf. Där känner vi oss mera hemma i liturgin, berättar Maria Norberg, vilken i likhet med Elsa Utas fortfarande när på en dröm:

- En svensk präst i vår kyrka, gärna i vår gamla svenska kyrka, inflikar Maria Norberg på sin "gammalsvenska" uppblandat med vanlig svenska.

Samtidigt som hon också efterlyser en präst i den tyska kyrkan. Det finns ingen fast luthersk prästtjänst längre. Som det varit hittills har svenskkolonin fått nöja sig med en hjälppräst, som inte är prästvigd.

Då det inte finns någon stabilitet i verksamheten har också antalet besökare minskat och med det färre engagerade i kyrkliga aktiviteter.

- Vi vill ju så gärna behålla vår svenskhet och hoppas finna villiga i olika läger som kan hjälpa oss. Det finns ju en generation efter oss också, säger 80-åriga Maria Norberg som onekligen bär på en trohjärtad gammalfrom svenskhet, trots att Gammalsvenskbyborna genom åren varit hårt prövade.

Jan Lundquist
jan.lundquist@pitea-tidningen.se
0911-645 24
Publicerad 26 september 2011